

Sprawozdanie

**Z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny
w Gminie Żary o statusie miejskim w 2016 roku**

Żary, styczeń 2017 r.

Niniejsze sprawozdanie przedstawia działania w Gminie Żary o statusie miejskim w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za 2016 r.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2016 r., poz. 575) nakłada na Burmistrza obowiązek zapewnienia wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Zgodnie z art. 8 ust. 1 przedmiotowej ustawy Burmistrz organizuje dla rodzin przeżywających trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych wsparcie polegające w szczególności na:

1. Analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie;
2. Wzmacnianiu roli funkcji rodziny;
3. Rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny;
4. Podnoszeniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny;
5. Pomocy w integracji rodziny;
6. Przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny;
7. Dążeniu do integracji społecznej rodziny.

W związku z art. 179 ust.1 Burmistrz składa corocznie Radzie Miejskiej sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i wskazuje potrzeby w zakresie realizacji tych zadań.

I. Rodziny objęte monitoringiem i wsparciem.

Według danych z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach, z pomocy społecznej w 2016 roku korzystało ogółem **1498 osób** prowadzących samodzielne gospodarstwo domowe oraz rodzin, w których skład wchodziło łącznie **2051osób**.

Wśród rodzin korzystających z różnych świadczeń pomocy społecznej w MOPS było:

- **246 rodzin** z problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (w tym **174 rodzin** niepełnych i **53 rodzin** wielodzietnych),
- **123 rodziny** wymagających pomocy w związku z potrzebą ochrony macierzyństwa (w tym 73 rodzin wielodzietnych),
- **280 rodzin** z problemem alkoholizmu,
- **20 rodzin** z problemem narkomanii,
- **21 rodzin** z problemem przemocy w rodzinie.

W/w rodziny wymagają monitoringu i wsparcia określonego w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, z uwagi na zagrożenie kryzysem lub trudności

w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Coraz częściej do MOPS docierają ze środowiska zgłoszenia dotyczące przemocy w rodzinie oraz przypadki zaniedbywania dzieci w rodzinach, co znacznie przyspiesza podejmowanie działań interwencyjnych pozwalających szybko przeciwdziałać negatywnym skutkom.

II. Organizowanie pracy z rodziną.

Jednostką wyznaczoną do organizowania pracy z rodziną (zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej) w Gminie Żary o statusie miejskim jest Miejski Ośrodek Pomocy społecznej w Żarach.

Praca z rodziną w 2016 roku prowadzona była w formie:

- konsultacji i poradnictwa specjalistycznego z zakresu uzależnień,
- konsultacji i wsparcia psychologicznego osób i rodzin z problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- przyznania usług opiekuńczych w związku z bezradnością opiekuńczo-wychowawczą i prowadzenia gospodarstwa domowego matek samotnie wychowujących dzieci,
- przyznania rodzinie asystenta rodziny w związku z występującym problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- konsultacji i poradnictwa prawnego w zakresie wyjścia z trudnych, traumatycznych sytuacji życiowych osób i rodzin,
- prowadzenia placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienia miejsc dla dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

W 2016 roku w MOPS zatrudnionych było **7 asystentów rodziny**:

a) **4 asystentów rodziny** w pełnym wymiarze czasu pracy, w tym:

- 3 w ramach umowy o pracę (1 w ramach konkursu MPiPS i 1 zatrudniona do dnia 29.02.2016 r.),

- 1 na umowę – zlecenie.

b) **3 asystentów rodziny** na umowę – zlecenie na ½ etatu:

1 - od dnia 01.07.2016 r. do dnia 31.07.2016 r. (w ramach konkursu MPiPS),

2 – od dnia 01.08.2016 r. do dnia 30.09.2016 r. (w ramach konkursu MPiPS),

3 – od dnia 04.10.2016 r. do dnia 31.12.2016 r. (w ramach konkursu MPiPS).

Niezależnie od pracowników socjalnych, asystenci rodziny zajmują się wyłącznie pomocą i pracą z rodziną. Celem pracy asystenta jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej wychowywanie dzieci. Jego głównym

zadaniem jest niedopuszczenie do oddzielenia dzieci od rodziny oraz podjęcie działań zmierzających do zażegnania kryzysu w rodzinie. Elastyczny, zadaniowy czas pracy asystenta służyć ma realnym potrzebom i rytmowi życia rodziny. Rolą asystenta rodziny nie jest powielanie pracy pracownika socjalnego. Asystent rodziny kierowany jest do pracy tylko z tymi rodzinami, w których sytuacja dziecka małoletniego wymaga wsparcia zewnętrznego. Potrzeba podejmowanych przez niego działań pomocowych ustanie wraz z osiągnięciem przez rodzinę umiejętności samodzielnego, prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

Asystenci w 2016 r. realizowali zadania stosownie do potrzeb rodzin, z którymi pracowali, zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej:

- opracowywali i realizowali plan pracy z rodziną, we współpracy z członkami rodzin oraz w konsultacji z pracownikiem socjalnym,
- udzielali pomocy w poprawie sytuacji życiowej rodzin, m.in. poprzez naukę racjonalnego gospodarowania budżetem domowym,
- udzielali pomocy w rozwiązywaniu problemów socjalnych, w tym w załatwianiu spraw mieszkaniowych itp.,
- udzielali pomocy w uzyskaniu wsparcia psychologicznego, motywując do korzystania z pomocy specjalistów,
- udzielali pomocy w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi,
- motywowali do zwiększenia aktywności społecznej rodzin,
- motywowali członków rodzin do poszukiwania pracy i udzielały wsparcia w celu jej utrzymania,
- podejmowali starania w celu objęcia dzieci opieką specjalistyczną,
- podejmowali działania zaradcze i interwencyjne w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia dzieci,
- prowadzili indywidualne konsultacje wychowawcze dla rodziców,
- prowadzili dokumentację pracy z rodziną,
- dokonywali okresowej oceny sytuacji rodzin objętych wsparciem,
- współpracowali z instytucjami, organizacjami i osobami specjalizującymi się w pomocy rodzinie,
- współpracowali z grupą roboczą Zespołu Interdyscyplinarnego,
- przygotowywali opinie dla Sądu oraz występowały przed Sądem Rodzinnym w charakterze świadków.

W roku 2016 wsparciem asystenta rodziny objętych było ogółem **56 rodzin**. W wyniku współpracy z asystentami udało się usamodzielnic **22 rodziny**, tzn. osiągnięto wszystkie zamierzone cele pracy z tymi rodzinami. Rodziny te pomimo zakończenia pracy asystenta rodziny, zostały objęte monitoringiem przez pracowników socjalnych. **Z 2 rodzinami** zakończono pracę z uwagi na brak efektów współpracy. U pozostałych rodzin, po podsumowaniu efektów realizacji uzgodnionych z nimi planów pracy, stwierdzono nieznaczną poprawę w zakresie sposobu realizacji przez rodziców funkcji opiekuńczej, emocjonalnej i wychowawczej. Nadal jednak rodziny te wymagają wsparcia i współpracy z asystentem rodziny.

Indywidualna praca z rodziną pozwala zaobserwować wzrost poziomu motywacji klientów do podjęcia działań, zwiększenia poczucia, że szanowana jest ich godność. Mają możliwość uczestnictwa w procesie pomocowym, współdecydowania i współodpowiedzialności. Rodzina mimo zmian zachowuje swoją tożsamość, odzyskuje częściową kontrolę nad własnym życiem i osiąga samodzielność w pokonywaniu trudności życiowych. Zauważalne stało się w objętych pomocą rodzinach zmniejszenie poczucia osamotnienia i bezsilności, zwiększenie koncentracji na przyszłości.

W celu zapewnienia prawidłowej realizacji zadań przez asystenta rodziny niezbędne jest systematyczne podnoszenie kwalifikacji zawodowych. Służy temu m.in. udział w różnego rodzaju szkoleniach. W roku 2016 asystent rodziny wziął udział w szkoleniach: „Kompendium prawne dla asystentów rodzin”, „Asystentura jako alternatywna forma pomocy rodzinie. Praca asystenta z rodzinami o szczególnych potrzebach”, „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć”, „Sposoby postępowania w sytuacjach kryzysowych”. Szkolenia te miały na celu podniesienie poziomu posiadanych umiejętności i efektywności działań.

III. Pomoc w opiece i wychowaniu dziecka.

1. Placówki Wsparcia dziennego.

W 2016 roku na terenie Gminy Żary o statusie miejskim działały 4 placówki wsparcia dziennego:

- Placówka „Promyk” prowadzona przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci z siedzibą w Żarach przy ul. Podchorążych 4,
- Świetlica Środowiskowa „Piątka” prowadzona przez MOPS Żary, ul. Okrzei 35,
- Świetlica „Bajka” prowadzona przez Parafialny Zespół Caritas Parafii pw. NSPJ w Żarach, ul. Pl. Kardynała S. Wyszyńskiego 4,

- Świetlica Środowiskowa prowadzona przez Stowarzyszenie „Serwus” w Żarach, ul. Pułaskiego 4.

Placówki wsparcia dziennego prowadzą następujące rodzaje zajęć:

- w świetlicy o charakterze opiekuńczo-wychowawczym – zajęcia profilaktyczne, rekreacyjne, plastyczne, manualne, gry i zabawy tematyczne, zajęcia multimedialne, uroczystości okolicznościowe, pomoc w odrabianiu lekcji i w nadrabianiu zaległości szkolnych, wyjscia i wyjazdy poza teren świetlicy,
- w świetlicy o charakterze specjalistycznym – zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, psychoterapeutyczne,
- w świetlicy o charakterze pracy podwórkowej – zajęcia w formie działań animacyjnych i socjoterapeutycznych.

Świetlice prowadzą również zajęcia dla dzieci i młodzieży w czasie ferii i wakacji.

Prowadzone placówki finansowane były ze środków Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Żarach. W wyniku zajęć z zakresu profilaktyki uzależnień uczestnicy świetlic poznali prawdy i mity na temat uzależnień, jak również skuteczne metody odmawiania i radzenia sobie z presją grupy. Ponadto dzieci i młodzież poznały sposoby radzenia sobie w sytuacjach doświadczania przemocy, dowiedziały się jak dbać o swoje bezpieczeństwo, higienę i zdrowie.

Placówki wsparcia dziennego prowadziły również pedagogizację i elementy terapii rodziców, dzięki czemu nastąpiła poprawa sytuacji opiekuńczo-wychowawczej w rodzinach, a wśród dzieci zmniejszyło się prawdopodobieństwo powielania negatywnych wzorców funkcjonujących w ich domach rodzinnych. Prowadzone wsparcie i poradnictwo przyczyniły się do spadku poziomu agresji zarówno u dzieci, jak i u rodziców. Podniósł się natomiast poziom kompetencji społecznych rodziców i poziom rozwoju społecznego dzieci i młodzieży. Uczestnicy placówek chętniej sobie pomagają, potrafią ze sobą współpracować, cieszą się swoim towarzystwem.

2. Rodziny Wspierające.

Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych obejmowane są pomocą rodzin wspierających, o ile tylko w najbliższym otoczeniu tych rodzin zostanie znaleziona rodzina o odpowiednich predyspozycjach do udzielania takiej pomocy. Rodziny wspierające powoływane są przez Kierownika MOPS na podstawie upoważnienia udzielonego przez Burmistrza Żar. W przypadku pozytywnej opinii na temat kandydatów, po uprzednim przeprowadzeniu z nimi wywiadu środowiskowego,

przygotowywane jest stosowne Porozumienie podpisywane przez Kierownika MOPS, kandydatów na rodzinę wspierającą oraz rodzinę, która będzie korzystać ze wsparcia.

W 2016 r., z uwagi na brak chętnych rodzin wspierających, nie zostały zawarte Porozumienia w celu wspierania i podniesienia zdolności wypełniania funkcji rodzicielskich.

IV. Współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Od 2015 roku ustawodawca nałożył na gminy obowiązek współfinansowania pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym, w wysokości 10% w pierwszym roku, 30% w drugim roku i 50% w trzecim i kolejnym roku pobytu dziecka w placówce.

W 2016 r. gmina poniosła wydatki dotyczące pobytu dzieci w rodzinach zastępczych oraz pobytu dzieci w Domach Dziecka (Żary, Lubsko) w wysokości ogółem **245.308,47 zł.** (z tego w rodzinach zastępczych w wysokości **110.666,58 zł** i w Domach Dziecka w wysokości **134.641,89 zł**).

Na koniec grudnia 2015 r. w rodzinach zastępczych umieszczonych było **21 dzieci.** W ciągu 2016 r. rodziny zastępcze opuściło **7 dzieci,** a doszło **14 dzieci.** Na koniec grudnia 2016 r. w rodzinach zastępczych było **28 dzieci.**

Natomiast na koniec grudnia 2015 r. w Powiatowych Domach Dziecka było **12 dzieci** (8 dzieci w Żarach i 4 dzieci w Lubsku). W ciągu 2016 r. umieszczone zostało 1 dziecko. Na koniec grudnia 2016 r. w Powiatowych Domach Dziecka było **13 dzieci.**

Należy się spodziewać, że wydatki na pobyt dzieci w pieczy zastępczej będą stale rosły, ze względu na wydłużający się czas pobytu tych dzieci, jak również nowe umieszczenia, często o charakterze interwencyjnym. Niestety szanse na odbudowę bezpiecznego środowiska rodzinnego są bardzo małe. W 2016 żadne z dzieci nie powróciło do rodziny biologicznej. Powodem jest brak woli zmiany i sposobu życia w tych rodzinach. Są to rodziny, w których dominują alkoholizm, uzależnienia od środków psychoaktywnych i zaniedbania potrzeb dzieci. W związku z powyższym wskazana jest konieczność dalszego współdziałania wszystkich specjalistów z różnych dziedzin (pracownik socjalny, asystent rodziny, kurator sądowy), wspierających rodziny w zakresie rozwiązywania złożonych problemów w sprawach opiekuńczych i wychowawczych.

V. Pozostałe zadania.

Gmina Żary o statusie miejskim realizowała również zadania wynikające z innych uregulowań prawnych niż ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, pośrednio przyczyniając się jednak do realizacji jej celów. Zadania te zawarte są w przyjętym przez Radę Miasta w Żarach „PROGRAMI WSPIERANIA RODZINY DLA GMINY ŻARY O STATUSIE MIEJSKIM NA LATA 2016-2018”.

Program skierowany jest do rodzin mieszkających na terenie miasta Żary, wśród których istnieje duże prawdopodobieństwo niewydolności opiekuńczo-wychowawczej i bezradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, co z kolei zagraża odebraniem lub ograniczeniem władzy rodzicielskiej lub umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej.

Celem strategicznym programu jest stworzenie efektywnego systemu wspierania rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz ochrona dzieci przed skutkami niewydolności życiowej rodziców i tworzenie warunków umożliwiających dziecku wychowanie w rodzinie biologicznej. Cel strategiczny realizowany jest poprzez cele szczegółowe:

- promowanie wartości rodziny poprzez propagowanie i inicjowanie działań na rzecz środowiskowych form wspierania rodziny w wychowaniu dzieci, w tym:
 - promowanie i organizowanie różnorodnych form integracji rodzin i społeczności lokalnych,
 - działalność edukacyjno – informacyjna na rzecz promowania rodziny,
 - promowanie rodziny wolnej od przemocy,
 - zapewnienie dostępu do poradnictwa specjalistycznego,
 - wspieranie działań dotyczących upowszechniania informacji o uprawnieniach dla rodziny i jej członków oraz instytucjach i formach pomocy wspierających rodzinę,
 - promowanie i wspieranie placówek wsparcia dziennego,
- wdrażanie skutecznych metod wsparcia rodzin zagrożonych i niewydolnych wychowawczo, w tym:
 - tworzenie i realizacja programów profilaktycznych w zakresie zapobiegania niekorzystnym zjawiskom społecznym,
 - promowanie wsparcia rodzin poprzez np. Szkoły Rodzin, warsztaty rodzicielskie,
 - propagowanie i wspieranie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży oraz ich opiekunów,
 - wspieranie edukacji dzieci i młodzieży w zakresie bezpieczeństwa publicznego,
 - reintegracja rodzin,

- profilaktyka i wspieranie w prawidłowym funkcjonowaniu rodzin poprzez prowadzoną pracę socjalną pracowników socjalnych oraz wsparcie asystentem rodziny,
- priorytetowe wdrażanie pracy socjalnej ukierunkowanej na wsparciu rodzin biologicznych dzieci zagrożonych i umieszczanych w pieczy zastępczej,
- promowanie funkcji rodziny wspierającej,
- ustanawianie rodzin wspierających,
- budowanie zintegrowanego systemu wsparcia w rodzinach zagrożonych i niewydolnych wychowawczo, w tym:
 - wspieranie finansowe i merytoryczne placówek ukierunkowanych na pomoc rodzinie,
 - prowadzenie szkoleń, seminariów, konferencji, forów wymiany doświadczeń odnośnie metod pracy oraz zakresu działania instytucji zajmujących się rodziną,
 - podejmowanie poradnictwa i interwencji na rzecz rodzin będących w trudnych sytuacjach życiowych,
 - współfinansowanie placówek, organizacji pozarządowych zapewniających wsparcie, opiekę dla rodzin będących w kryzysie,
 - współpraca podmiotów i instytucji zajmujących się pomocą rodzinie,
 - wypracowanie procedur wspierania rodziny na poszczególnych etapach pracy i między podmiotami odpowiedzialnymi za system wsparcia,
- podnoszenie kompetencji służb oraz standardów pracy kadr zajmujących się pomocą i wsparciem rodzin niewydolnych wychowawczo, w tym:
 - szkolenie specjalistów pomagających rodzinie w innowacyjnych metodach pracy z rodziną,
 - poszerzanie kadry specjalistów, zwłaszcza w obszarze terapii i rehabilitacji dziecka i rodziny oraz w zakresie realizacji funkcji opiekuńczo – wychowawczych,
 - objęcie kadry specjalistów pomagających rodzinie regularną superwizją (grupową i indywidualną),
 - inicjowanie współpracy interdyscyplinarnej wszystkich podmiotów na rzecz rodziny,
 - rozwój i wdrażanie prac społecznie użytecznych jako jednego z elementów systemu aktywizacji społecznej członków rodziny,
- poprawa funkcjonowania rodziny w sferze socjalno-bytowej, w tym:
 - dostępność do mieszkań socjalnych dla potrzebujących oraz zapobieganie utracie mieszkania w rodzinach niewydolnych wychowawczo (eksmisje),

- dofinansowanie dziennej opieki instytucjonalnej nad dziećmi dostosowanej do potrzeb opiekunów pracujących lub znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej (opieka żłobkowa, przedszkolna, świetlicowa dla rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych np. przemoc, choroba),
- zwiększenie oferty bezpłatnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży,
- kontynuowanie i poszerzanie oferty dożywania dzieci i młodzieży,
- pomoc finansowa dla rodzin w trudnej sytuacji materialnej i bytowej zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.

VI. Rekomendacje.

W roku 2017 w zakresie wspierania rodzin przeżywających problemy rodzicielskie za kluczowe przyjęto:

- tworzenie warunków do podnoszenia kwalifikacji asystentów rodziny,
- realizację i intensyfikację działań profilaktycznych i metod pracy z rodziną, mających na celu utrzymanie dzieci w ich naturalnym środowisku - rodzinie lub powrotu do tego środowiska,
- wspieranie działalności Placówek Wsparcia Dziennego, jak również promowanie działalności rodzin wspierających
- doskonalenie i rozwój współpracy pomiędzy przedstawicielami instytucji, mających kontakt z dzieckiem i jego rodziną i tym samym zapewnienie spójnego i interdyscyplinarnego systemu wsparcia rodzin słabszych społecznie borykających się z trudnościami w wypełnianiu funkcji rodzicielskich,
- kontynuowanie realizacji zadań, wynikających z programów z zakresu wspierania rodziny.

Sporządziła:

Anna Dawczyk

Kierownik Działu KI